

ILUSTRIRANI

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8,-, ZA DIJAKE KRON 6,-; POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10,-, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13,-

GLASNIK

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 29. JUNIJA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 44

Iz naših dni.

Vse, kar so rešili: otrok in dve kravici.
Zadaj gori domača vas.

Največji kolodvor v Nemčiji @ Cesarjev grad Schönbrunn @ Gaška „kultura“ na Gori-
škem @ Padli junaki @ Bolgarsko pokopališče @ Holandska kraljica @ Suhomlinov

Rožlin in Vrjanko.

Po narodni pesni
spisal
dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)
Tako je govoril Luka, njegov glas je bil zategnjen in otožen in ko je končal, je povsile glavo.
»Ha-ha! ha-ha!« zasmejal se je Rožlin, »jaz vaš poglavar in jaz, da bi stopil z gor med tole ljudstvo! Kdo je poglavar ovčje črede? Pes, ki jih goni skupaj, kadar se preveč razidejo. Ali si želi mar to ljudstvo kakšne drugačne usode? Vsako ljudstvo ima tako usodo, kakršno samo hoče imeti. Ker hoče tlačaniti, naj tlačani, naj zdihuje in umira. Kdor pa čuti v sebi kaj več zmožnosti in podjetnosti, naj si postavi krčmo in odira svoje rojake ali naj zbira krajcarje dan na dan, kakor tvoj sosed Zamuda. Kogar pa veseli kaj drugega in mu mrzi tlačansko in brezdušno življenje na rodni grudi, naj se ponudi Šildhausnu v službo, ne da bi vedel zakaj in za koga. Ti si modrijan, moj prijatelj Luka, pozna se ti, da veliko misliš, menda zato, ker imaš hudo ženo in moraš vedno molčati. Toda s svojo modrostjo ne boš ničesar popravil in ničesar spremenil. Kdor ne more prenašati tega tlačanskega in brezdušnega življenja in tudi ne mara prodajati svoje krvi tujcem, naj beži v gore in postane razbojnik. Imel bo nad glavo svobodno nebo, nebrzdani veter bo njegov tovariš in teptal bo zemljo, ki še nikdar ni pila potu in solze tlačana. Umrli bomo enkrat vsi, ti v svoji koči, jaz pa na gori ali pa v dolini na morišču. Po človeški pravici boš ti umrl spodobno, kakor gre tlačanu, razbojnik je pa svoboden še v smrti, četudi je njegova smrt strašna ljudem, ki živijo po dolinah.

»Nikar se tako ne hvali s svojo svobodo,« odvrnil je sosed Luka, »ki je tako brezplodna in pogubonosna, kakor divja sila hudournika. Sicer pa tudi ti nisi že nekaj časa več svoboden. Graščinska gosposka s svojimi biriči te ni mogla upogniti, ženska te je pa zlomila. Človek, ki se enkrat da zlomiti od ženske roke, ni več sposoben za nobeno veliko delo. Tudi za razbojniško življenje ni več, kdor je zlomljen od ženske roke.«

»Molčita vendar!« zagodrnjala je Lukova žena in se obrnila v svoji postelji na drugo stran.
Sosed Luka je plaho pogledal po ženi in umolknil. Tudi Rožlin je molčal in pogled se mu je uprl v majhno okence v steni. V tem trenutku je neka senca švignila po oknu. Rožlin je prijel za palico in se pomaknil bolj proti kotu, očesa pa ni odmaknil od okna.

»So mi že za petami,« zašepetal je Luki čez nekaj trenutkov.
»Kdo ti je za petami?«
»On, ki me preganja na vsakem koraku. Povsod čutim za sabo njegove stopinje. Ali ima koča še kak drug izhod?«

»Nobenega.«

»Vendar me še nimajo. Rožlin se ne da ujeti tako na lahek način.« Pri teh besedah je skočil iz izbe in se urno povzpел po lestvi, ki je iz veže peljala v podstrešje, pretrgal streho in se na drugi strani spustil navzdol.

Naenkrat je začul za sabo dobro znani glas:

»Tukaj beži! Ljudje sem!«

Rožlin se obrne in pred njim je stal Zamuda. Zavihtel je palico in treščil nasprotnika po glavi:

»Jaz ali ti, oba sva preveč na svetu!«

»Vrjanko!« zaklical je Zamuda, v tem trenutku se je pa že zadet od razbojnikove sekire zgrudil v beli sneg. Burja je zatulila in vsula plast belega, suhega snega, ki se je mešal s krvjo in topil od vročine krvi.

Vrjanko je priletel za oglom in videl očeta pasti v snegu.

Rožlin je bil besen, kajti kadar prime človeka strast boja, ga obvlada do brezumja. Zamahnil je spet s sekiro in se vrgel na Vrjanko. Samo srečnemu naključju

»Jaz sem dobri pastir...« (Slikal Murillo.)

in Rožlinovi razburjenosti se je imel mladenič zahvaliti, da se ostrina ni zasadila v njegovo črepinjo. Odskočil je nazaj in zakričal:

»Očeta je ubil! Na pomoč!«

Biriči so pritekli izza vogla, toda Rožlin jih ni počakal. Izginil je v snežno noč in niti sledov stopinj ni ostalo za njim. Sproti jih je zasul sneg in zamel veter. Zvonovi so zvonili k polnočnici, zunaj je vladala sveta noč, sneg je naletal in veter je vel. Biriči so izgrebli iz snega truplo trgovca Zamude in je nesli v kočo sosedu Luke.

»Kaj se je zgodilo?« vprašal je Luka že na pragu.

»Tu ga imaš!« rekli so biriči in položili truplo na klop pri peči. Vrnjanko je šel za biriči v kočo in, ko so položili mrliča na klop, se je vrغل nanj v nemem objetju.

»Pusti ga,« rekel je birič, »saj je mrtev.«

»Kaj mu pa šepetaš na uho,« rekel je drugi, »saj je mrtev in ničesar več sliši.«

»Rekel sem mu:« »Spavaj mirno, jaz te bom maščeval,« odvrnil je Vrnjanko. »in on mi je pritrtil.«

»Nova žrtev ženske,« zamrmral je sosed Luka sam sebi.

IV.

Naša povest je pravzaprav pri kraju. Kar se je dalje godilo, pripoveduje narodna pesem tako jedrnato in živo, da je zmožnost nobenega pisatelja ne more doseči. Pripovedovati hočem torej konec z besedami narodne pesmi in samo dodatki semtertja kakšna pojasnila.

Zamudo so pokopali z vsemi častmi krščanskega človeka in udeležba pri pogrebu je bila velikanska. Od pogreba so šli pogrebci na njegov dom, kjer jim je pripravljena obilna strava, jedli so in pili do sitega in do pijanega do večera in še pozno v noč, vmes so peli razne pesmi, pa tudi molili očenaše in rožne vence za večni mir in pokoj rajnega. Koncem pojedine so se nekaj skregali in stepli in potem so se razšli. S tem je bila za sosesko stvar končana. Samo k sedmini so še enkrat prišli skupaj in ponovili, kar so delali na dan pogreba.

V kočah se je govorilo včasih o tem dogodku, ljudje so pomilovali starega Zamudo, toda, kdor bi mislil, da so se zelo jezili na roparja Rožlina, ta bi se motil. Po ljudski sodbi domačinov so bili vsega krivi v prvi vrsti grajski biriči, ki nobenemu človeku ne dajo miru. Zamudo so pomilovali, da ga je zadela nesreča, Rožlinu pa niso zamerili, da se je branil. Alenčico je pa ljudska sodba splošno obsojala, ker je zmotila in zapeljala načelnika razbojnikov. Res, da je bil Zamuda star in pust, toda mož je vendarle mož.

»Ženska je od vraga!« rekel je včasih kak vaščan in pljunil pred se.

Šildhausen je kmalu po tem dogodku odšel iz kraja z vojaki, kar jih je nabral. Za cel polk jih je bilo in kakšni ljudje! Zraščeni, kakor bukve gori na črnih gorah, utrjeni na vse vremenske nezgode in zoper vsako pomanjkanje, vajeni orožja od mladih nog. Šildhausen je dobil od vladarja razna odlikovanja, njegov polk je bil pa nekoč pred vsemi javno pohvaljen, ker se je z brezprimerno hrabrostjo obnašal v boju in pustil polovico svojih mož na s krvjo oblitimi bojni planjavi.

Rumpelstätten je pil dalje, kimal z glavo in si ni briga za nobeno stvar, samo, da je bil sit in pijan. Njegovi biriči

in valpeti so pa delali dalje, kakor se je komu poljubilo. V neki stari zgodovinski knjigi sem pa našel med drugimi rečmi tudi zapisano, da je bil rod grofov Rumpelstätten eden najodličnejših in najzaslužnejših in zlasti naš grof Rumpelstätten da se je odlikoval z odločnostjo in razumom, vsled česar je dobil mnogo priznanj in odlikovanj in častnih mest.

Vrnjanko je bil še mlad, skoraj napol otrok, ko se je to zgodilo. Ker je bil oče večinoma po kupčijah, je bil vzgojen bolj od matere in radi tega ni čudno, da je bil nanjo privezan z vsemi strastmi svoje duše. Vendar je bil zanj vedno vesel dogodek, kadar je prišel oče domov, ki mu je prinašal vedno kakšnih igrač in lepih reči. Očetov prihod je pomenil zanj vedno praznik in kadar je bil oče doma, je hotel vedno imeti pri sebi mladega Vrnjanka. Mladenec je bil bolj mehke narave in je lahko podlegel vplivom. Dogodki zadnjega časa so se globoko in kakor z žarečim ogljem vrezali v njegovo dušo. Neprene-

govoril ž njo besedico in mati mu je odgovorila mirno in hladno, kakor da bi v preteklosti ne bilo ničesar med njima. Beseda je dala besedo in polagoma sta pričela spet govoriti med sabo. S tem je imela Alenčica že stvar dobljeno. Znala mu je predstaviti vse tako, da je vso krivdo zvalila od sebe. Bil je nesrečen slučaj, bila so razna nesporazumenja, največ so zakrivali hudobni jeziki sosedov, tudi Zamudov zaprti in neodkritosrčni značaj je zakrivil svoje, samo ona, Alenčica, ni kriva ničesar. Vrnjanko se sicer ni zdelo, da bi bila njegova mati tako popolnoma nedolžna, preveč sta mu tičali v spominu okrvavljeni postavi njegovega brata in očeta, vendar se je dal polagoma potolažiti. Slednjič se je pomiril popolnoma, občeval je s svojo materjo kakor poprej in kakor da bi se ne bilo ničesar prigodilo. Samo v tihi noči je stopila pred njegov obraz večkrat še okrvavljena postava njegovega očeta in kadar jo je zagledal, je vsakikrat ponovil prisego, da ga hoče maščevati.

Alenčica se je mnogo spremenila od onega časa. Poprej je bila mlado lahkomisljeno dekle, dasiravno je imela že dva odrasčajoča mladeniča. Toda od svojih starišev je bila tako vzgojena in njen mož je nadaljeval na njej to vzgojo, da je po svojem značaju in obnašanju vedno tudi ostala

Nemčije največji kolodvor v Lipskem (Leipzig).

homa je videl pred seboj ubitega brata in očeta in zdelo se mu je, da njuna kri kriči k nebu za maščevanje. Rožlin je postal v njegovi mladeniški domišljiji neka grozna, bajeslovna postava, takorekoč nekaj simbol vsega groznega in strašnega in predstavitev usodnih, nesrečnosnih moči. Ko je očetu prisegel, da se bo maščeval, se mu je zdelo, da je mrlič odprl svoje mrtvo oko in z dopadanjem pogledal na njega.

Nekaj časa je Vrnjanko še nadaljeval napram materi taktikto svojega očeta. Bil je zaprt in molčeč, spregovoril ni ž njo besede in ničesar ni vzel iz njenih rok. Toda dolgo ni moglo trajati, kajti bilo je preveč zoper mladeničevo naravo. Mati se mu ni vsiljevala in se ni opravičevala, ampak hodila mu je povsod molče s pota. Čas pa zaceli vsako rano in je blagodejno vplival tudi na Vrnjankovo bolečino. Polagoma se je čutil nekoliko lažjega na duši in gnus do matere je polagoma izginjal. Pri neki priliki je spre-

kot otrok. Dogodki poslednjega časa so pa tudi v njeno dušo vrezali svoje sledove in postala je dozorela ženska. Nič več ni bila tako živahna in razposajena, večkrat si jo videl zamišljeno, smeh se je prikazal redko na njenih ustnicah, začela se je pa zanimati za gospodarstvo in za hišo. V začetku je to delala pač iz dolgega časa in da bi potlačila z zunanjimi skrbmi očitania svoje vesti. Sosedje so se je pričeli nekako izogibati in so jo od strani gledali, tako, da ni nič več rada iskala njihove družbe, doma ni imela več rodbine, mož in starejši sin sta bila ubita, mlajši pa ni občeval ž njo. Tako je bila prisiljena iskati (si kakšnega drugega razvedrila in

pričela je gledati po gospodarstvu in po hiši, za kar se poprej ni brigala nikdar. Našla je, da je tu in tam marsikaj v neredu, posli niso delali vedno, kakor bi morali, in marsikakšno blago se je pokvarilo. Kolikor bolj se je ugloabila v gospodarstvo, toliko bolj jo je pričelo zanimati, in slednjič se mu je vdala s celo dušo in se popolnoma ugloabila vanj.

Rožlina ni spomnila Alenčica nikdar in tudi Vrjanko ni omenil nikdar tega imena. On sicer ni pozabil na roparskega načelnika in prisega maščevanja mu je bila še vedno neomajano sveta, tešil se je pa, da je mati pozabila na svojega zapeljivca.

Toda Alenčica ga ni pozabila, dasi ravno je znala v globino svoje duše skriti svojo skrivnost.

O Rožlinu ni bilo slišati ničesar več.

Moral jo je potegniti v kakšne druge kraje, ako se ni morda ponesrečil v gorah ali pa prišel kje v roke pravici. Kdo pa tudi ve, kje in kakšen je konec razbojnikov. Ne prikaže se več, ljudje ga pozabijo in rečejo: »Preminul je!« potem pa ostane samo še v narodni pesmi njegov spomin.

* * *

Od onega usodepolnega Božiča je minulo več let. Prišel je novi Božič in po praznikih predpust. Alenčica je gospodarila z vedno večjo vnemo, nadzorovala je posle in delala sama, posli so pa pričeli tožiti čez njeno strogo in skopost.

Vrjanko ji je pomagal pri gospodarstvu in pri trgovini, kolikor je mogel, toda bil je še mlad in neizkušen in ni razumel vsega. Tako obširno podjetje ka-

ralo. Če bi se pa ne trudila z vsemi silami, bi takoj pričelo lezti vse narazen in polagoma bi prišli na beraško palico. Doli gre laže ko gori, ker gre samo ob sebi. Ti se še mlad in ne moreš veliko pomagati, jaz sem pa ženska. Ko sem imela še moža, si mi ni bilo treba brigati za vse take reči. Niti za hišo se nisem brigala. Mož mi je najel deklo in bilo je.

izprememba in oddati je treba gospodarstvo v druge roke.

Kaj hoče bit, kak hočva strit?
ti si premlad se oženit,
jaz sem prestara se možit —

rekla je Vrjanku z besedami narodne pesmi. Vrjanko ji je pa z besedami iste pesmi odgovoril:

Največji nemški kolodvor v Lipskem. (Pogled od leve strani.)

Sedaj je pa vse padlo na mojo glavo in jaz čutim, da me bo zdrobilo. Preveč je to za slabotno žensko. Da bi vsaj toliko časa še živela, ko bi ti bil polnoleten in prevzel celo gospodarstvo. Toda bojim se, da omagam poprej.

Tako je tarnala Alenčica, Vrjanku se je pa smilila, ker je sam videl, da res veliko trpi.

Ko ji je Vrjanko nekoč spet prigo-varjal, naj se ne trudi toliko, mu je začela naštevati, koliko je bilo zadnje leto izgube pri tej in koliko pri oni stvari, kako je nazadovalo to podjetje in kako ono.

»Ako pojde tako dalje, prideva v kratkem na beraško palico in ti ne boš imel niti svoje domačije več,« rekla je in si solze otrla v očesu, »potem pa še pra-

»Le mati omožite se,
vzemite, ko gar hočete,
le huđega Rožlina ne,
ki velik moj sovražnik je.
Mi bratca je in otca ubil
in komaj sem mu jaz ušel.«

Toda:

Mati nič ni marala,
Rožlina vzela huđega,
Vrjankovga sovražnika.

Alenčica je znala tako spretno napeljati pogovor, da je Vrjanko sam izrazil mnenje, naj se omoži. Nekaj časa se je delala, kakor da bi se obotavljala in premišljevala, slednjič je pa rekla:

»Res ne bo kazalo drugega, kakor da se še enkrat omožim. Ti si še premlad, da bi se ženil in sam praviš, da te še ne veseli. Saj je prav, ako se ljudje ne že-

nijo premladi. Potrebujemo pa pri hiši pametnega in izkušenega moškega. Toda, dandanašnje čase je težko takega dobiti,« vzdihnila je Alenčica.

Snež je skopnel in pričelo se je delo po vinogradih. Vrjanko je zahajal v gorico pogledovat k delavcem, večkrat je bilo treba odpotovati tudi po trgovskih opravkih in mati je še nalašč iskala takih prilik, da bi bil Vrjanko veliko odsoten z doma. V resnici je bil mladenič od začetka spomladi le malo doma, gospodinjstvo in domače gospodarstvo je vodila mati z neumorno delavnostjo. Neke sobote se je vračal do-

mov in med potjo je zadel na soseda Luka, ki se je vračal po istem potu.

»Kje si pa bil?« vprašal je Vrjanko soseda Luka.

»Stara me je nagnala iskat natičja doli za graben. Kaj pa ti?«

»Hodil sem po trgovskih opravkih.«

»Doma nama pa gospodarijo ženske,

Cesarjev grad Schönbrunn na Dunaju.

kor je Zamudovo, zahteva pa krepke moške roke in izurjene glave, samo da drži skupaj in ne pusti razpasti, kaj šele, da bi razpredel dalje.

»Preveč se mučite,« rekel je Vrjanko materi nekega večera.

»Kaj se če? Tudi ako se trudim noč in dan, vendar ne gre tako, kakor bi mo-

viš, naj se nikar tako ne mučim.«

Vrjanku se je mati smilila vedno bolj, ker je videl, da res veliko trpi. Vseh njenih bolečin pa le ni videl.

Kolikor bliže je prihajal predpust, toliko bolj je tarnala mati. Slednjič je rekla nekega večera kar na kratko, da ne vzdrži tako dolgo več. Priti mora neka

Midva sva oba enaka reveža ali pravzaprav si ti še večji revež. Meni daje moja ta stara vsaj močnika, čeprav je večkrat neslan, s tabo pa bogsigavedi kakšne še bode?»

»Moja mati je zame dobra.«

»Poslušaj, fant! Ti si še mlad, ampak povedal ti bom eno in zapomni si jo za celo življenje. Vsaka ženska je dobra, dokler ni dosegla svojega cilja. Potem pa, kakor je volja božja! Tudi moja stara je bila dobra, dokler se nisem z njo poročil.«

Kaj morju upat smemo,
mornarji dobro vemo,
a ženskam kaj, kdo ve?

»Meni se zdi, da bi mi rad nekaj povedal, pa ne moreš z besedo na dan.«

»Kaj ti bom pravil, boš že vse zvedel ob svojem času. Nesreča ne pride

potem je prešel v roke sovražniku. Moj Bog, nič čudnega! Na vsak korak, če ne celo na vsakega pol koraka jama od granate, žične ovire sestreljene v zemljo, kritje nad jarkom razstreljeno in potisnjeno v jarek, pod seboj je podkopalo, kar je bilo živega v jarku. Seveda so potem vdrli v jarek in ga začeli takoj čistiti in pripravljati zase. Ali takoj je začelo govoriti naše topništvo, govorilo ostro in neusmiljeno in kopalo jame pred strelnim jarkom, za strelnim jarkom in v jarku samem. Nato je nastopila pehota. Dež je lil, ko da se je oblak pretrgal, vseeno se je naskok posrečil. Bajonet je imel le malo opravka, zakaj sovražnik je dvignil roke, omajan po težkih izgubah po topništvu, presenečen po brzem naskoku pehote, ozlovoljen po slabem vremenu.

gnezdo. Komaj so poslali ujetnike nazaj, je že zamrl smeh in šala. Niti ogledali se še niso dobro po jarku, niti pretipali še niso svoje najbližje okolice, je že začelo rohneti od sovražne strani.

Strašni so bili trenutki, strašna je bila vsa noč. Z neba je lilo, od sovražne strani je rohnelo in sipalo grozno in turobno železo in svinec. Pritisnil se je vsak k zemlji, kjer je pač bil, ko je začelo padati na jarek in okolico; skoro do kolena v blatu ali vodi in s težko zavestjo v srcu, da se bo zvrnil, če bo zadet, v to blato... Roke so krčevito stiskale puške, noge so otrpnevale, ali nihče bi si ne upal premakniti se z mesta kakor v temni slutnji, da bi to pomenilo smrt.

Turoben molk je zavladal v jarku. Skozi črno noč prihajajoče granate so ga skušale vznemirjati; pritajeni klici: »Jezus...«, »Marija...« so ga pretrgovali; prenaporno delo sanitetcev ga je motilo.

Moj Bog, tak ogenj!... Kakor da se je zgrnilo vse divje sovraštvo vsega sveta na ta mali del božje zemlje in ga hoče z zavistjo pokončati; kakor da govore granate: Raje izbrisem sled v tem jarku, ko da bi bil vaš; kakor da so pozvali smrt, naj danes žanje samo tu,

pa je pozvala topove na pomoč; kakor da ni dovolj žrtev, da hoče več, več, ako se že mora omejiti na ta prostor... Vedno huje rohani, vedno teže pada, vedno strašnejši trenutki...

»Jezus...«

»Marija...«

»Sveti Anton...«

»Sveti Jožef...«

»Moj patron...«

Mladi kadet je postal silno nemiren. Ni ga vzdržalo na enem mestu. Brodil je od enega mesta jarka, ki ga je imel zasedenega njegov vod, do drugega; povpra-

Franc Zalokar

iz Šmarja pri St. Jernej, dika domačih fantov, vsled vojnihi naporov umrl v Badenu pri Dunaju.
Počivaj v miru!

Jakob Mulej

z Javornika na Gorenjskem, umrl vsled ran v goriški bolnici.
Na svidenje onkraj groba!

Vinko Tul

iz Mačkolj, Dolina pri Trstu, vzoren kat. mož, ud Slov. kat. društva, padel na laškem bojišču.
Pokoj tvojji duši!

Ivan Tomazin

iz Naklega, sin-edinec, član Orlov, padel je 24. junija 1915.
Svetila ti večna luč!

Jos. Komljanec

iz Škocjana pri Mokronogu, predsednik Izobraž. dr., podnačelnik Kmečke zveze, padel v Galiciji l. 1914. Blagi duši — blag spomin!

nikdar prepozno. Rečem ti samo še eno: ne pojdi jutri k maši.«

»Zakaj bi ne šel?«

»Zato, ker jaz tako pravim, jaz, tvoj sosed Luka, ki ima že svoje izkušnje na hrbtu.«

Kmalu potem sta se razšla in Vrnjanko je zavil proti svojemu domu, Luka pa proti svoji koči.

Zjutraj je vstal Vrnjanko proti svoji navadi rano in se je odpravil za v cerkev. Mati je morala začutiti, da je vstal in da se odpravlja, ter je prišla v njegovo sobo:

»Ali hočeš v cerkev?«

»Da.«

»Raje bi se odpočil. Mlad si še in slaboten, nekaj dni si bil z doma in gotovo si utrujen. Bojim se zate, ker si slaboten.«

»Meni se pa zdi, da sem dozorel. Čutim v sebi sile, ki bi utegnile prekorčiti svoje meje, ako jih kaj razburi.«

Pri teh besedah je Vrnjanko pogledal mater krepko in ostro in njuna pogleda sta se ujela. Ponoči so mu večkrat prišle na misel besede sosedu Luke in strašen dvom je pričel vstajati v njegovem srcu.

»Kaj, če bi vendarle bilo res?«

Odpravil se je naglo in odšel v cerkev. Zvonovi so odzvonili in orgle so zapele, mašnik je stopil k oltarju in pričelo se je opravilo. Vrnjanko je črv vedno bolestneje ril po srcu in nestrpnost je pričakoval, kaj bode.

(Konec prih.)

Slike z bojišča.

IV.

Strah, ali...

Spisal Stanko Bor.

Prav nič prijetnega ni bilo stati v takem blatu in toliki vodi v strelnem jarku. Naš je bil ta jarek do predvčera,

Strelni jarek je bil zopet naš, ako se sme ta jarek sploh imenovati strelni jarek. To ni bil več strelni jarek, grob je bil, odprt grob, katerega bi bilo treba samo zasuti, toliko trupel je ležalo v njem. V vodi in blatu, tuintam so moleli deli telesa iz vode in blata, tuintam je kdo še jeknil nerazumljivo besedico iz vode in blata, ali tako tiho in pritajeno, da je ni mogel nihče razumeti.

Ko so privihrali naši do jarka in poskakali vanj, se je dogodilo, da je ta te lebil baš v največjo mlako in so mu morali pomoči ven, da ni utonil, drugi je skočil srečneje, padel je ravno na mrtvo truplo; bilo jih je veliko, ki so se spotaknili, ko so čistili jarek od sovražnikov, in padli v blato. Zaklel bi človek nad tako smolo, ali nihče ni zaklel, zakaj ko je potipal, ob kaj se je spotaknil, je vsak umolknil, se tiho dvignil in gledal, da se čimprej oddalji od mesta.

Dobro še tistemu, ki je padel samo v blato ali mlako, pa ni pri tem zadel ob truplo. Ni bilo ravno razpoloženja, da bi se človek smejal, in vendar so padle tuintam šale na glavo takega, ki se je okopal v nenavadni kopeli. Morda je hotelo samo veselje, da se je naskok posrečil, na dan, morda zavest, kaka sreča prinese zdravo kožo v jarek v kljub svinčenkam, ki so sikale ko sršeni, če jim dirneš v

Iz bojev na soški fronti: Cerkev v St. Andrežu v razvalinah.

ševal, bodril, tolažil. Težko mu je moralo biti, zato je iskal i sam v tem tolažbe.

»Kdo je?« se je nejasno zdrznil Jesenov Janez.

Od desne strani je prišlo težko in

naporno, brodilo po blatu, tik za njim se spotaknilo, padlo in obležalo.

»Jaz, kadet, pomoz mi...«

Janez je s trudom izvlekel otrpnele noge iz blata in priskočil na pomoč. Pomogel je kadetu na noge, ali pri tem se je moral vpreti na truplo, ki je molelo iz blata. Dvoje trupel je molelo iz blata, eno preko drugega, to je mogel Janez razbrati, na to dvoje trupel je padel kadet.

»Hvala, Janez!«

Janez ni vedel, kaj bi odgovoril. Čutil je na rokah, s katerima je pomogel kadetu, čutil je na licu, ki se je dotaknilo njegove obleke, da je poveljnik blaten in premočen morda še bolj ko on sam. Pa se mu je v dnu srca porodilo ko usmiljenje.

»Da ne zaspiš, Janez!«

»Gospod kadet, kdo bi zaspal...«

»I to bo minilo in pehota bo napadla...«

»Da bi samo napadla kmalu! To je strašno, to topništvo...«

Kadet je stopil na mesto, kjer je stal prej Janez, se naslonil na mokro zemljo in molčal. Janez se je pritisnil za korak oddaljen od njega k zemlji. Bilo mu je nekako lažje pri srcu, ko je videl kadeta poleg sebe.

»Janez, razsvetljevalno pištolo sem pustil tu na desni. Skoči ponjo!«

Janez je ubogal. Ali komaj je prestopil dva koraka, se je spotaknil ob

Stresel se je, se ozrl najprvo na kadeta, potem nazaj. Črna, gluha noč...

In vendar mu ne da miru. I to divje streljanje je za hip izgubilo pomen v njegovih mislih, le tista dva mu nista šla iz glave.

Hipoma se je kadet zganil, nabil razsvetljevalno pištolo z razsvetljevalno patrono in jo izstrelil. Ko blisk je planilo v noč in jo razsvetlilo.

Ali Janez ni pogledal predse, dali se bliža sovražnik, nego nazaj, kjer sta ležala ona dva. Bila sta v resnici dva. Spodnji život jima je zakrivalo blato in voda, le prsi in glava enega — bil je sovražni vojak — je slonela na drugem, ki je ležal na levi strani, tako da mu ni Janez mogel videti v obraz.

»Ali ti kaj vidiš?« je vprašal kadet.

»Ničesar!« se je zdrznil Janez in se je skoro zasramoval. O ti moj Bog, kolikokrat je že ležal v bližini padlih, pa mu ni nikoli bilo tako pri srcu radi njih kakor sedaj. Pokoj njihovim dušam — drugače jim ne more pomagati. Danes ali jutri bi se moglo njemu pripetiti. Že ta misel, da bi imel kdo pred njegovim truplom strah — Bog obvari... In sicer, kam bi človek prišel v vojni, če bi pri vsakem padlem imel take misli ko sedaj...

Kadet se je zganil in odhajal.

»Dobro pazi!«

Janeza je prišlo hipoma kakor v

tisti... tisti... kaj se ne dviga, kaj ne vstaja z njim nekaj groznega in turobnega in sega proti njemu?...

Janez se je pobilskovo in mrzlično okrenil. Z naglico je hotel imeti jasnost. Črna noč... Niti ne vidi ju...

Pomislil je, bi li ne bilo bolje, da bi sploh venomer gledal v to smer. Potem bi ga ne prešinjala neprestano zavest, da se za njegovim hrbtom godi nekaj groznega in turobnega in sega proti njemu... Pomislil je, ali že se je porodila misel: To bi se reklo toliko, kakor izživati...

Sveti Janez, njegov patron, pomagaj mu! Kaj mu samo radi mraza leze mokrota po hrbtu? Kaj mu samo radi mraza šklepečejo zobje? Kaj je mraz zlezal i v notranjost telesa, da mu postaja tako ledeno okoli srca?

In ta hipna otrpnelost in nemoč, da se ne more ni toliko zbrati in premagati, da bi se okrenil in obrnil hrbet tistima dvema.

Zavpiti je hotel — vseeno, če je blizu sovražnik, vseeno, če rohani ravno na njih njegovo topništvo, vseeno, če bi mogel biti njegov krik usodepolen, vseeno, če bi vzrožil kadet. Zavpil bi — vseeno, kake posledice bi imele, samo da bi prihitel kdo sem in bi z njegovo prisotnostjo izginila mučna negotovost.

Ali preden je zavpil, so hipoma zapele puške na levo in na desno svojo divjo pesem. Tam na levi je pobilskovo šinila razsvetljevalna raketa v noč in pretrgala temo.

Napad!...

Janez je streljal, divje, naglo in z vso vmeno. Napad je bil hitro in zlahka odbit. Prehitro odbit, se je dozdevalo Janezu. Desno in levo je že pojemale streljanje, ko je on še zmeraj divje streljal: desno in levo je streljanje ponehalo, njegova puška je še vedno govorila, kakor da bi hotel s streljanjem odbiti ne sovražnika, nego težke misli.

Prve hipe po odbitem napadu je bilo dobro. Ali potem so si našle enake misli kakor pred napadom pot v njegovo glavo.

Janez je odločno stresel glavo, se ozrl — mislil je, da mirno in premišljeno — in gledal par hipov v temo, kjer ležita ona dva.

»Saj ni ničesar... Kaj je le z menoj... Kakor da bi naenkrat obolet...« je rekel polglasno in se zopet okrenil — mirno in premišljeno kakor je mislil.

Naslonil je glavo na desno roko in zaprl oči. »Truden sem in preizmučen!« je mislil. »Pa ni nikako čudo, da sem truden in preizmučen! — Taka noč...«

Sovražno topništvo se je menda naveličalo sipati v noč z dvomljivo natančnostjo in negotovim uspehom; le zdaj in zdaj je zagrmelo v noč, v primeri s prednapadom je vladal mir ko med povzdigovanjem v cerkvi; dež je samo rosil.

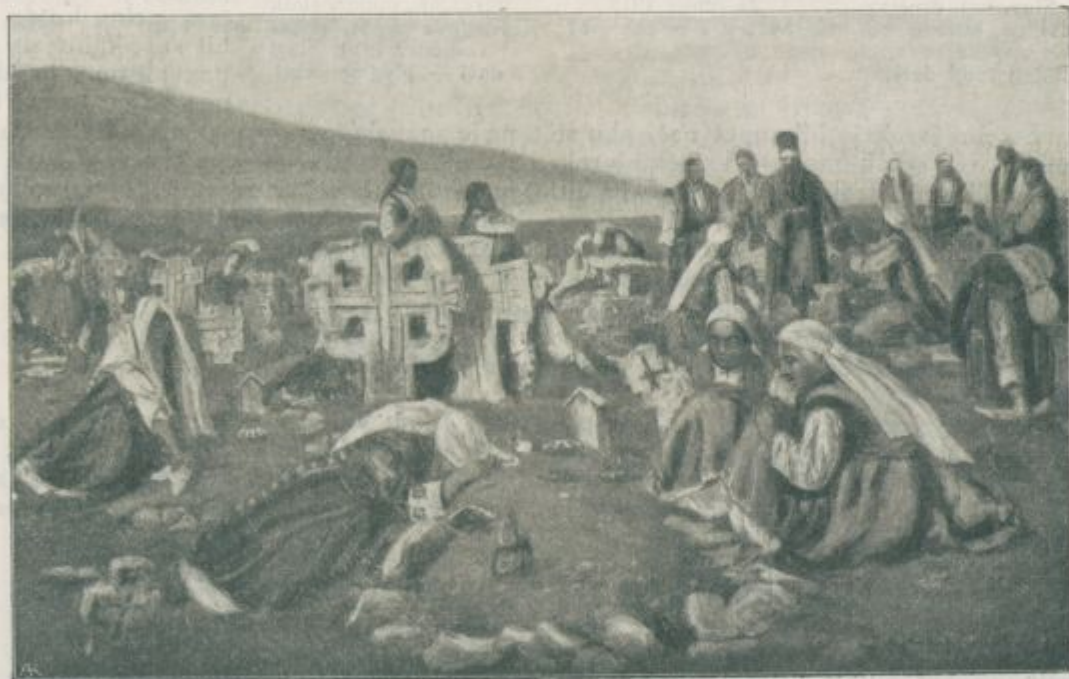
»Ne vzdržim tukaj!« se je naenkrat zdrznil Janez in prestopil za korak.

Ali že v tistem hipu je obstal ko pribit. Po hrbtu mu je zagomazelo, imel je občutek, da se mu lasje ježijo.

Sedaj je bila resnica: tam, kjer ležita ona dva mrliča eden na drugem, je bolestno jeknilo, voda se je vznemirila in v blatu je zacmokalo kakor da se je nekdo premaknil.

Janez je mislil zavpiti, ali beseda mu je zastala v grlu.

In zopet se je čulo, ko da nekdo tiplje z roko po vodi in blatu. In nerazumljiva beseda, težko in bolestno izgo-

Bolgarke na grobovih svojih padlih junakov.

tisti dve trupli in padel na nju. Neprijetno ga je zazebló po vsem životu.

»Pazi!«

Janez se je hotel naglo dvigniti, ali spodrselo mu je in je še težje padel na mrliča.

»Ali naj pomagam?«

»Bom že sam!« je rekel skozi zobe. Tako nekaj kakor nenadna vročnica se ga je polastila. Kakor da je eden padlih hipoma razprostrl roke in ga objel in trdo pritisnil k sebi mu je bilo. Le z največjim naporom se je dvignil in odbrodil na desno.

Ko se je vračal, je zbral vso svojo pozornost in previdnost, da ni stopil na padla. Podal je preko njiju pištolo kadetu in se zopet stisnil k zemlji.

Pa mu ni dalo miru. Vedno se mu je zdelo, da se za njegovim hrbtom nekaj dviga in izteza roke po njem. Iz blata in vode se dviga, črno in turobno, in mu grozi...

silnem strahu. Že je odpiral usta, da bi prosil kadeta, naj ne odhaja. Ali ko je beseda že hotela na dan, jo je hitro potlačila zavest, da to ne gre.

Kaj je le na tem, da ležita dva padla tik za njegovim hrbtom?! Kaj se le vznemirja?! Kaj mu je le tako tesno pri srcu radi njiju?! Ali morda zato, ker je padel na nju? Ali morda, ker ležita v tako usmiljenja vrednem položaju, da ga človek niti mrtvim, ki ničesar ne čuti več, ne želi? Ali morda... ali morda... kako bi vedel, zakaj mu je tako, zakaj so naenkrat planile te težke misli in ta črna negotovost — kakor strah — v njegovo glavo. — In pomoči ni, naj misli, kolikor hoče in na karkoli hoče in kakorkoli hoče — vse zastoni! Tu za njegovim hrbtom ležita dva padla, eden preko drugega, v blatu in vodi; samo enega obraz se vidi, drugi je pokopan v blatu; tisti, ki mu moli obraz z vode, je obrnjen naravnost proti njemu;

vorjena, je prišla od tistih dveh mrtvih do Janeza.

Od tistih dveh mrtvih — Janez je drvenel. Začelo se je življenje premikati kakor bi hotelo vstati.

»Ma-do-na...« je prišlo do Janeza in ga pretreslo vse v kosti in mozeg. Zavpiti ni mogel, z vsemi silami se je obrnil, nastavil puško in začel streljati, divje in nepremišljeno streljati tjavendan predse.

Desno in levo so se takoj pridružili strelji. Razsvetljevalna raketa je planila v noč. Janez je streljal slepo, šele ko je raketa ugaševala, se je hipoma spomnil in ozrl. Da, resnica je, tisti mrtvec, ki je ležal na spodnjem, se premika.

Desno in levo so pri svitu rakete hipoma prenehali streljati, ker pač niso ničesar videli. Janez je streljal dalje, streljal divje in nepremišljeno. Le tuintam se mu je kdo pridružil. Ko pa je planila druga raketa v zrak in razsvetlila noč, se mu ni nihče več pridružil. Predpolje je bilo mrtvo in prazno. Janez je vseeno streljal dalje.

Po jarku je prišel podčastnik hlastno in jezno. Spotikal se je in padal, brodil je po blatu in vodi ko riba, če se ujame v mrežo, pa nima izhoda.

»Kdo to strelja, za vrağa, kaj vidiš?«

Ko je to izgovoril, se je spotaknil ob tista dva mrtveca in je padel.

Janez je prenehal s streljanjem. Ko velika skala se mu je odtrgala od srca.

»Kdo je?« je vprašal.

»Jaz, korporal! Zakaj streljaš?«

Janeza se je v hipu polastila zavest, kaj je povzročil s svojim streljanjem. Mal boj brez potrebe. Hotel je samo prizvati koga k sebi, hotel se je samo rešiti mučnega in neznosnega strahu.

»Hudiča, tak govori, zakaj streljaš!«

Korporal ni bil najboljše volje.

»Ali naj pomorem, če se ne morete sami dvigniti?«

»Govori, zakaj streljaš! Kaj si videl?«

To te vprašam, za drugo se ne brigaj!«

»Nekaj se je premikalo!«

»Kako premikalo? Kaj se nisi mogel prej prepričati, kaj se premiče in kako se premiče in zakaj se premiče! Seveda rekruti, vsi ste enaki! Če bi se miš zganila, bi že streljal! Samo streljati, to vam je glavno; pa če tudi v slepo, to vam je vseeno; pa četudi se vznemiri s tem vsa linija in misli, da je napad, to vas prav nič ne briga! — Kje se je premikalo?«

Janezu je postajalo vedno bolj jasno, kaj je pravzaprav povzročil s svojim streljanjem, pa ni mogel takoj odgovoriti. Medtem je že prišel od leve kadet.

»Kdo je streljal?«

»Jesen!« je rekel korporal.

»Zakaj?«

»Pravi, da se je nekaj premikalo!«

»Premikalo se je, čul sem tudi besedico ma-dona...«

»Morda je bil kak ranjenec...«

Kadet in korporal sta prisluhnila naprej, Janez je ves potrj prisluhnil nazaj.

»Ničesar ne čujem! Čuješ ti kaj?« je rekel čez nekaj časa kadet.

»Ničesar, gospod kadet!«

»Gotovo je bil ranjenec. Zato bi ravno ne bilo treba takega ognja. Ali ker je previdnost vseeno boljša ko brezbriznost, naj bo! Za vsak slučaj ostanite i vi tu, korporal! Ako se kaj dogodi, boste bolj vedeli ravnati ko Janez! — Na vsak način ne streljati v slepo!«

Kadet je odšel po jarku. Korporal se je skušal namestiti, da bi ne stal v vodi; najprvo se je jezil na Janeza, ker mu je

kriv, da je moral zapustiti svoje mesto, kjer je stal na kamenu, ki je molel iz vode, potem se je jezil na to blato in vodo, slednjič se je vdal v usodo, ker drugače ni kazalo, in začel z Janezom miren, domač razgovor.

Janez je bil proti svoji navadi molčeč in zamišljen. Ves strah in tesnoba mu je izginila iz srca, ko je imel družbo.

»Tu izza nas sta dva mrtva! Eden leži na drugem, tisti zgornji je sovražnik!« je omenil.

»Nista edina!« je hladnokrvno odgovoril korporal, tako da je Janez na tistem skoro zaželel, da bi se začela zopet premikati. Samo to bi rad videl, kaj bi tedaj naredil hladnokrvni korporal.

Pa se nista premaknila vso noč.

Zjutraj je Janez opazil, da ne leži zgornji tako ko ga je videl v noči pri svitu razsvetljevalne patrone. Glava je ležala sedaj obrnjena navzdol.

* * *

Vsak je vedel kaj povedati. Slednjič se je i Janez osokolil in pripovedoval, seveda je obrnil stvari, ki so bile neprijetne, tako da se ni čulo njemu v babjevernost. O streljanju je tudi okrenil tako, da ni mogel nihče slutiti pravega vzroka.

»Hm, čudno!« je rekel eden.

»Pa zakaj nisi pristopil in pogledal natančneje in se prepričal?« je vprašal drugi.

»Jaz bi pozval koga k sebi in bi se potem uverila!« je menil tretji.

»Ko je prišel korporal in kadet, bi jaz povedal stvar, kakor je! Potem bi se izkazalo!« je govoril četrti.

»Če si ga videl zjutraj drugače ko v noči, je že nekaj bilo na vsej stvari. Ali mogoče je, da ni bil čisto mrtev, ko si padel nanj in ko si ga videl pri svitu. Mogoče, da je šele pozneje izdahnul, prej pa ležal v nesvesti; in preden je umrl, se je še enkrat malo zavedel!« je pristavil peti.

Holandska kraljica Viljemina na ogledovanju svojih čet.

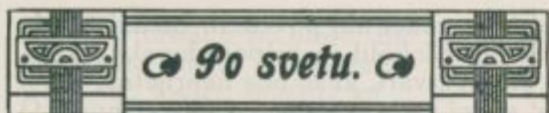
Janez je tisto noč, v tistih trenutkih, ko sta poizvedovala kadet in korporal, zakaj je streljal, trdno sklenil, da ne bo o tem dogodku nikdar zvedela živa duša.

Ali prilika je nanekrat: enkrat so govorili, ko so bili v rezervi, o strahovih.

»Lahko je sedaj govoriti in ugibati!« je odgovoril Janez, »Ali tedaj biti na mojem mestu...«

Janez je pustil odprto vprašanje.

Svetovna vojska.

18. junija. Včeraj se je morala posadka pri mostišču za Črnovice umakniti pred premočnim sovražnikom, ki si je na več krajih izsilil prehod čez reko Prut in vdrl v mesto Črnovice. — Na Stripi odbiti napadi. — V Volhiniji so naše čete severno od Gorohov in pri Lokači napredovale in vrgle Ruse nazaj. Ujele so 905 sovražnikov. — V oddelku Turya na cesti Kovel—Luck so nemške čete ujele 3446 mož. — Med Sokulom in Kolki odbiti napadi.

18. junija. Stari senator Boselli je prevzel nalogo, da sestavi novo vlado. Novih ministrov bo malo, večinoma stari še ostanejo. — Umrli je v Berlinu general Moltke, ki je bil začetkom vojske voditelj nemškega generalnega štaba; umrl je nenadoma pri govoru v proslavo umrlemu Golz-paši. — Voditelji glavnih japonskih političnih strank so se dogovorili za te naloge: Japonska naj se približa Kitajski ter razširja tam japonske koristi; krepiti in množiti naj se armada in mornarica. Vidi se, da Japonci dobro izrabljajo sedanjo vojsko, ki utegne roditi rumeno nevarnost. — V Ameriki se je začelo volilno gibanje za državnega predsednika. Največ upanja, pravijo, ima Wilson; resen njegov nasprotnik je Hughes. — Cesar se je na adresi hrvatskemu zboru zahvalil in posebno poudaril junaštvo hrvatskih vojakov in zvestobo hrvatskega naroda na novo sijajno izpričano v tej vojski.

19. junija. V severni Bukovini in severni Galiciji nič posebnih dogodkov. — Severovzhodno od Lopusnega so Rusi v devetero vrstah naše napadli, a so jih naši odbili. — Na laškem bojišču topniški boji med morjem in Monte dei sei Busi, odgnale so naše čete sovražnika, ki je hotel pri Selcih prodirati. Na severni doberdobski planoti so se bili boji z minami in ročnimi granatami. — Na Tirolskem je bil odbit laški napad pri Ruffreddo. Pri Monte Meletta so naši zavrnili močen laški napad. — Južno Busibello so se naši polastili najbližjih gorskih višin, vzeli so 700 mož in 7 strojnih pušk.

21. junija. V Volhiniji so naše in nemške čete v hudih bojih napredovale. Pri Gruzijatu so odbile tudi četrti ruski napad in ujele nad tisoč sovražnikov. — Na laškem bojišču manjši boji. Dva sovražna letalca sta bila sestreljena. — V Albaniji so se morali Lahij umakniti iz mostišča pri Ferasu. — V Macedoniji boji prednjih straž.

21. junija. Otok Salamis so Francozi zasedli. — Razmere med Mehiko in severnimi državami so se zelo poostrele. Amerikanci so poklicali stotisoč vojakov v službo, ker je predsednik odklonil ponudbo Mehike. — V Dublinu na Irskem vstaja še ni popolnoma zatrta. Železnice so ustavile promet, ker se boje irskih napadov. V Dublinu so Irce z zvijačo oprostili svoje rojake iz ječ. Tudi poštni in brzojavni promet na Irsko je ustavljen. — Nemški nadporočnik Immelman, ki je razstrelil 15 sovražnih letal, se je ponesrečil v letalu in ubil.

22. junija. Pri Gurahumori smo odbili napadajoče Ruse. — Zahodno Visniovečik je sovražnik napadel z močnimi silami, a ni uspel in je imel velike izgube. V Volhiniji gredo naše čete severno od Goro-

hov in pri Sokulu naprej. Tudi pri Kolki niso imeli Rusi sreče s svojimi napadi. — Armada ruskega generala Brusilova se ne bojuje sedaj več za ofenzivo, marveč zato, da si ohrani zahodno od Stira pričetkom napadov pridobljeno ozemlje.

22. junija. Grke ententa vedno huje pritiska. Sedaj zahteva od njih, da pošljejo vse vojake domov in da sestavijo ministrstvo, ki ne bo delalo nepravilnih vojnim operacijam na grškem ozemlju. Pravijo, da so sedanji ministri odstopili.

Junakinja irske vstaje.

Grofica Markievic je bila ob zadnji irski vstaji obsojena v ječo do smrti; bila je ena glavnih voditeljev pri vstaji Ircev. S svojo sestro Evo je v mirnem času mnogo delovala v javnem življenju za zboljšanje gmotnih in нравnih razmer pri delavkah; zasnovali sta v ta namen po-

Suhomlinov, bivši ruski vojni minister, ki je radi obtožbe zanemarjanja vojaških zadev in sramotnih denarnih špekulacij v škodo ruske uprave — pred vojnim sodiščem.

sebno društvo »Ženska socialna in politična zveza«, ki se je pa zadnja leta prevrgla v agitacijsko društvo za organizacijo sufragetk, žensk, ki delajo na to, da naj bo ženska v vseh rečeh enakopravna in veljavna z moškimi. Od tedaj sta se grofica Markievic in sestra odtegnili temu društvu in delovali kot navdušeni Irki za prosep irske stvari, pridružili sta se »Sinn-fein-zvezi«, ki je vodila irsko gibanje. Pri nastali vstaji je bila grofica z orožjem v roki kot prvoboriteljica za irsko svobodo od Angležev ujeta ter obsojena v ječo do smrti, ki si je ženske niso upali usmrtiti. Svoje poljsko ime ima od moža Poljaka, ki je z njim živel v srečnem zakonu.

Strah pred dnevi brez mesa.

Moja mlada žena je strašno nesrečna, ker je sedaj prepovedano več dni v tednu kuhati meso. — Kako to? Saj se vendar tudi druge jedi zelo okusne. — Da, toda moja žena zna kuhati samo — meso!

Pomanjkanje masla.

A.: Vesela sem, da se sedaj dobe tudi karte za mleko. — B.: Kako to? — A.:

Spravljam jih in pokladam na hladno, v nekaterih dneh dobim od njih gotovo lepo surovo maslo.

Vprašanje.

A.: Zakaj je laška vlada poslala v London Markonija, iznajditelja brezžičnega brzojava, obravnavat z Angleži glede dobave premoga? — B.: Najbrže zato, ker je za vožnjo s premožom naloženih ladij vsled podmorskih čolnov veliko nevarnosti na morju, zato pa mislijo Lahij premož bolj varno spraviti domov po — brezžičnem brzojavu.

Iztirjavanje plačila.

Dijak je poučeval šolarja v posebnih urah, pa je že minul mesec in še ni dobil nič plačila. — Ker je vedel, da oče vse učenčeve naloge bere, dal mu je napisati te-le stavke: »Jaz nimam denarja. Mesec je že pretek. Ali imaš ti kaj denarja?« »Ne, jaz ga nimam, moj oče pa ima denar.« — Še tisti dan ga je imel tudi dijak.

Po profesorsko.

Profesor latinščine svojim dijakom, ki so napravili vojno maturo in odrinejo k vojakom: »Dragi mladi moji prijatelji, Bog vas spremlja na vaših potih in vam pomaga, da zmagoslavno premagate sovražnika. Ako pa kdaj morda kot zmagovalci pridete v Como, ne pozabite, si tam ogledati tudi rojstno hišo Plinijevo.«

Darujte za Rdeči križ!

Franc Kampuš

Zgor. Polskava pri Pragerskem, Štajersko.

Priporoča vsem kmetovalcem najnovejše ročne mlatilnice, vitelne, slamoreznice, reporeznice, pluge, brane, žitne čistilnice, vejalnice; stroje za košnjo, obračanje in grabljenje; stiskalnice; najnovejše sejalne stroje, pri katerih se prihrani tretjino zrna; mline, s katerimi lahko vsak doma žito zmelje in se gonijo lahko na roko, na vitel, z vodo ali parno silo; najnovejše šivalne stroje; »Central-Bobin-stroje« za lončarje in opkarne; vsakovrstne motorje in lokomobile na bencin, surovo olje, plin ali paro; stroje za drobljenje smrekove kože; vsakovrstne kotle, posnemalnike i. t. d.; železje za mline in žage, sesalke in brizgalnice. Na zahtevo pride na dom. Zmerne, nizke cene. Ugodni plačilni pogoji.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrirana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specijalnega blaga;
- zalogo najboljših mlekarskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo zanjane pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Na opazovanju.

M. C.

Zadaj za strelnim jarkom, ki je ograjen, stoji poglavar kompanije in opazuje vso strelno linijo. Mračni se... Spodaj že vstajajo večerne sence in se plazijo leno dalje...

Neka patrulja se je ravno vrnila, da sporoči, kako in kaj. Opazila je, da je južno hribovje zasedeno od angleške posadke. Vseeno je poveljnik hotel imeti natančno pojasnilo, ako je res kaj resnice na tem in ne le domnevanja.

Stotniku se je zresnilo čelo, kajti mislil je, da bo zadostovalo le poročilo in ne še natančnejše preiskovanje. Toda kar zahteva poglavar, je treba storiti. Zato: hitro naj se odpravi patrulja na določeno mesto.

»Narednik!«

»Gospod stotnik?«

Suho je zvenelo iz strelnega jarka.

»Pošljite nekoga k poglavarju patrulje. Naj se takoj zgleda s štirimi drugimi pri meni.«

»Kakor je Vaša želja, gospod stotnik!«

Mestoma so padale granate v sovražni tabor, kjer je odmevalo kakor bi tolkel s čevlji po kovinasti plošči.

In on želi, da bi vsaka naša granata dosegla svoj cilj. Sovražnika ne upošteva več kot človeka, ampak pač kot sovražnika svoje domovine.

Stotnik je zaklical: »Zastavonoša Vrede s štirimi možmi kot patrulja naj se tu zgleda!«

Mladenič še s svežim obrazom in z zdravjem na licu se je pojavil pred stotnikom.

Srce starega stotnika je tolklo v tem trenutku hitreje in z večjo silo, saj je moral odposlati svojega sina, tega mladeniča, na čelu patrulje. Zaklical je: »Žan... še drugi naj se pripravijo!« Ali ni ležala v tem povelju mehkost, nekak milejši izraz očeta in ne kot stotnika?

Ne, kajti že zopet se mu je oglasilo staro vojaško srce: »Zastavonoša, patrulja se zato odpošlje, da zvemo, če se res tam nahaja sovražnik in da ne streljamo zastonj!«

Stotnik prinese zemljevid tistega kraja in kaže svojemu sinu razne točke in podatke, kje se ima pomikati patrulja, da ne zgreši cilja. Obrne se k petemu vojaku: »Vedno naj se pazi, da vas ne preseneti sovražnik in da boste lahko točno izvršili to nalogo, ki je za nas zelo važna!«

»Kakor zahtevate!«

»Dobro!«

Pet mož je izginilo v temni noči. Še dolgo gleda stotnik za temi temnimi postavami, ki pa so kmalu postale medlejše, podobne sencam, ki so zginate v nižini. Njegov sin, njegov ponos?! Bo ga li še videl? Ali se bo Žan še kdaj povrnil? On ga je odposlal, ker ga je moral. Bog vé edini, če bo srečna vrnitev. Take misli so se vrivale stotniku v glavo. »Bog z njimi!«

Čisto nebo, posejano z zvezdicami, se zgrinja nad nočno naravo in nevidno se širi mraz, tako da je stotnik ogrnil plašč. Sem in tja je stopal za strelnim jarkom in zapazil nekega rezervista. Doma ima ženo in dva otroka in njegov brat je bil tudi pridružen tej patrulji. Kaj naj poreče ta rezervist, si je mislil stotnik.

»Gospod stotnik, ali bom smel z naslednjo patruljo tudi jaz...?«

Stotnik ga je od veselja potolkel po rami. On gre dalje ob strelnem jarku in premišljuje, če imajo oni tam doli, sovražniki, tudi tako hrabre može. Pa zopet je začel misliti na patruljo. Kaj, če je srečno prišla do sovražnih

postojank in če je njegov sin našel pravo pot ob gozdnem pobočju? Tam iz dalje se je čulo streljanje, gotovo sovražno. Kajti naše patrulje bi le v najhujši sili oddale strele.

Knak... knak... knak... knak... pet... šest... sedem.

In zopet je zavládala tihota. Pa ravno to čakanje je postalo stotniku neznosno. Veter se je umiril. Le tupatam se je zganil kak grmiček ali je padel list z drevesa. Kako dolge so pač ure v pričakovanju, dolge in neznosne kot večnost. Vendar je stotnik že mnogokrat izkusil, kaj se pravi potrpežljivost.

Stari se je zganil in pozorneje jel poslušati. Ni se motil, koraki so se približevali. Eden iz patrulje se bliža. Žan...?

Stotnik je zaklical v molčečo noč: »Ali se vrača patrulja?«

»Da, gospod stotnik!«

Mož je stopil korak bliže in podal stotniku nek načrt. Poln pričakovanja je ta prijel za karto. Da, tu so narisane poteze pisave njegovega sina. Nekoliko površno, pa vendar zadostuje.

»No, ste torej vendar prišli neopazovano skozi sovražno črto,« je mrzlično vprašal stotnik.

»Da!«

bil obstreljen, se je plazil sam do nekega drevesa, kjer je v naglici narisal skico tega kraja in dognal, da ni nevarnosti. Potem se je zvrnil, zaklical je še: Hitro nesi stotniku, mojemu očetu, to skico. Pozdravi ljubega očeta!...

Sam sem ga nesel do tu, gospod stotnik. Toda zapazil sem, da nesem že mrtveca...«

Vojak se je zazibal, iskal je držaja, da bi se naslonil.

»Gospod stotnik... ali smem nekoliko oditi od tu... da... si prevežem svojo... razstreljeno roko...?«

Stotnik mu je stisnil zdravo roko in vzkliknil: »Pojdite, hraber vojak!« Obrne se in si obriše solze iz oči, ki so mu silile na lice. Bližal se mu je oni rezervist, kojega brat je sedaj izgubil roko.

»Gospod stotnik, ali smem na patruljo...?«

»Danes ne več, mogoče jutri. Sovražnika bomo lahko še...!«

Vojak se tiho, molče oddalji na svoje mesto. Stotnik zre še dolgo za njim. Resnično ponosen je lahko na svoje ljudi. To so pravi vojaki, ki bodo maščevali sina.

In njegov obraz se zjasni...

Usodna polnoč

K uvedbi novega
poletnega časa.

Besedilo
na drugi strani.

»In ostali?!«

Vojak je nekoliko čakal in se ni prav upal z govorom na dan. Vseeno se je odločil: »Ostali... gospod stotnik... so tam!«

»Kako...?«

»Bili smo v sredini, gospod stotnik, in smo vendar ušli skozi, posebno gospod sin. Toda dobil je dva strele, v roko in vrat. Eden izmed naših je ujet. Dva mrtva... in... in Vaš sin!«

»Ta?«

»Prinesel sem ga seboj v naročju. Ko je

Več kave. Pri žganju kave deni tudi več ali manj posušenega črnega kruha, ki dobi čisto okus in vonj kavin. Kava iz tega kruha je prav tečna in dobra. Kdor ima malo kave in več kruha, kakor na kmetih, dene lahko več kruha in kave samo toliko, da je za vonj.

Tako si bo dosti prihranil. A tudi iz samega žganega kruha se skuha lahko redilna kava — samo kruha nima vsak...

Fizolova solata brez olja. Fizol okisaj in nareži vanj slanika ali sardele; saj so vse posušene ribe nekoliko oljnate, v olju spravljene sardine so pa še posebno dobre za beljenje fizola in drugih solat, krompirja in polente.

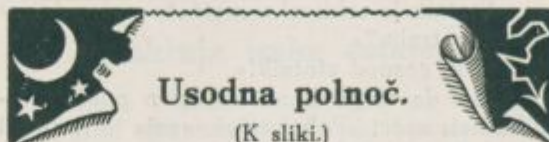
Zaparjeno suho meso. Mesarjem ni za to, če je meso dobro prekajeno, ker izgubi meso, ki je prav suho, na teži. Zato dobimo tolikokrat na trgu meso, ki se pokvari, ko je stalo par dni doma. To je zato, ker je dobilo meso hitro močan vroč dim in je od zunaj včasih kar črno, odnotraj pa še krvavo. Gospodinja misli, da si bo pomagala kaj, in prinese vesela meso domov, a ko ga dene v ječmen ali kar si bodi, ji pokvari še to. Uživanje izprijenega suhega mesa je naravnost škodljivo zdravju, kdor dela na prostem, ga prenese morda še, kdor je slabega želodca, oboli. Zaparjeno meso operi v gorki okisani vodi in pristavi v mrzli vodi s čebulo, lovorjem in kumino. Ko je zavrelo, odlij prvo vodo in naliž druge gorke. Tačas ko se kuha, vrzi v krop žarečega oglja in ga poberi, ko je prevrelo. Meso jej mrzlo z gorčico. — Ko prineseš meso s trga in ga misliš spraviti za silo, ga izdrži s soljo, obesi in podkadi parkrat s sladkorjem. V par dneh se osuši in strdi meso, potem ga izdrži s soljo in s stolčnim brinjem, zavij v papir in spravi v pepel v peči. — Tržna oblast pa bi tudi lahko pogledala, kakšno meso se prodaja za suho.

Pesina juha s polenovko. Skuhaj posebej peso, posebej polenovko. Razreži peso, razbeli malo olja in čebule, deni peso vanj, potrosi jo s kumino in pari deset minut, potem deni vanjo kose polenovke, popopraj in zalij s zelenico, a samo toliko, da bo par žlic moče in kuhaj še $\frac{1}{2}$ ure. Lahko se dene tudi malo krompirja noter. Poleg te jedi se poda koruzna polenta ali beli žganci.

Navaden šartelj. Na štirih žlicah mleka razprosti žličko sladkorja in deko droži in otepi na štiri žlice moke. Tačas, ko ta kvas vstaja, presejaj v segreto skledo okoli $\frac{3}{4}$ kilograma pšenične moke. Na pol litra mlačnega mleka razpusti nekaj masla ali smetane in sladkorja in posoli. Naredi v sredo moke jamico in razpeti v nji štiri jajca in žlico ruma in naribljivi limonine lupine. Vlj malo tistega mleka v kvas, ko je že vstal, in vlivaj počasi razredčeni kvas v jajca, vtepaj prav polagoma moko in prilivaj še mleka. Kar ostane mleka in kvasa v posodah, poplakni in prilij. Ko je vsa moka vtepena, stepaj testo s kuhaličico še tako dolgo, da bo lepo gladko, če je več moke, dlje je treba stepati. Ko je prav vdelano, postavi skledo na zapečje, da uhaja. Rozine ali kar je, se utepi lahko prej ali kadar se dene v modlo. Ko je testo vstalo, namaži in segrej prilično veliko modlo in potrosi z drobtinami. Testo predelaj prav rahlo in stresi v modlo, malo več kakor polovico modla ga sme biti. Potem počakaj, da vstane, pripravi peč in vsadi ko je dobro vstalo. Prej namaži z oslajenim mlekom ali z beljakom, tako dobi prav lepo barvo. Peč ne sme biti prehladna. Ako pritiska vročina od zgoraj, pokrij šartelj z močnim papirjem. Peče se kake tri četrt ure, lahko tudi manj. Predno se strese vun, se je treba prepričati, je-li šartelj pečen. Prebode se do dna z iglo in če je igla čista, je dobro. Pečnega stresi rahlo na sito in ga ne stavi precej na preprih in mrz, sicer se sesede. Za uživanje je boljši drugi kakor prvi dan. — Testo se stepe lahko tudi kar v loncu s kvasom, če se nastavi kvas v večjem loncu in se vlije vanj mleko in vtepejo jajca, potem primeša moka.

Očrevino kupi marsikdo, da bi prišel ceneje do masti. Potem se pa pritožuje, kako

smrdi mast. Očrevino je treba zrezati in naliž z mrzlo posoljeno vodo, v kateri naj stoji 24 ur. Potem iztisni dobro, nareži čebule na debelo in zamešaj v očrevino. Ko je stalo dve uri, poberi čebulo vun, deni očrevino v kozo in naliž nanjo malo mleka, da se pari in topi na njem. Ko se je mleko pogubilo, nareži zopet malo čebule, deni par listkov lavorja in rožmarina in skuha mast. Ocvirke poberi posebej. Mast pusti dobro ohladiti, preden jo spraviš, in imej nepokrito. Ako ocvreš na masti malo kruha, vzame tudi duh nase, ali če deneš vanjo par žarečih lesnih ogljev. Dobro je tudi, da mešaš mast, dokler se ne ohladi. Ako rabiš mast, ki ima duh, za namazo testa, deni na

Usodna polnoč.

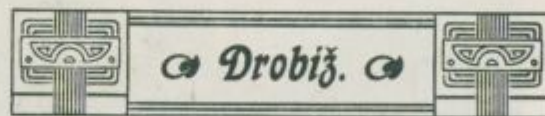
(K slik.)

Na stolpu cerkvenem je polnoč odbila,
kazalec na uri pa — eno pokaže;
ob stolpu se jata duhov je splašila:
„Bežimo, bežimo, saj ura ne laže:
ob eni končana je ura duhov!...“

Pred cerkev primaja se Rljukec omoten,
posluhne... in ura je — eno odbila.
„Kaj zlobja,“ zadere se Rljukec togoten,
„sedaj mi še žena bo uro navila,
ko priidem natrkan prepozno domov.“

krožnik masti kolikor rabiš, naliž vode, da jo pokrije, in mešaj nekaj časa, potem odlij vodo.

Pretikači na jermenicah pri čišnih odlete radi, potem se zamudiš dolgo z vtikanjem razcefranih koncev v luknje. Zdaj, ko je vse tako drago, ni da bi vrgel jermenice zato proč. Vzemi močno nit in ovij ž njo razcefrane konce, pa bo dobro. Hitro se pomaga tudi, če segreješ malo voska in zlepiš ž njim konce. Tudi če se utrže jermenica, se sešijejo lahko konci. Tako se popravijo tudi vrvice na zastorih na oknih; ni potreba takoj druge, če se utrže, prime za oba konca vrvice in jih omota z močno nitjo.

Olje prežene meglo. Že najstarejšim trgovskim narodom je bilo znano, da pomiri olje, izlito na vodo, razburkane valove, zdaj so dognali poizkusi, da prežene olje tudi meglo. Na Francoskem so delali poizkuse pri rečnih tokih; obnesli so se več ali manj. To je vzbudilo pozornost hidrografskega urada v New Yorku. Urad je povabil vse, ki so se zanimali za to vprašanje, da bi nabirali in priobčili svoje izkušnje in mnenje, in bi tako pospešili rešitev tega vprašanja. Teorija hidrografskega urada je ta: Na površini vode plavajoča tenka plast olja zabrani, da bi prišel zrak v direktno dotiko z vodo, ki je toplejša od zraka, vsled tega se ne more zgostiti vodeni sopar — ne more nastati megla. Med drugimi se je oglasil kapitan severoameriške trgovske mornarice in izpričal: Ko je vozil pred leti iz Buenos-Airesa napram Rosario de santa fé v Argentini, ga je ustavila megla ob ustju reke Parone v bližini mesteca San Pedro. Prisiljen je bil zadržati se in počakati jasnega vremena. Tačas se je bavilo moštvo s prekladanjem opletenih flaškonov, ki so bili napolnjeni z oljem. Po nesreči sta se razbila dva flaškona, olje je teklo

po krovu in je izkapalo po cevi odvodnici v morje, ob ladji navzdol. Na tistem mestu znaša hitrost toka približno tri vozle. Tok je peljal olje naprej, za ladjo se je naredila svetla pot, okoli 30 metrov široka, meglo je odpahnilo na dve strani. Zjasnilo se je bilo v toliki meri, da so se videli na miljo daleč šopi islandske trave na poti olja, med tem ko so izginili ob robu poti že na meter daleč iz oči. Čez šest mesecev je imel poročevalec zopet priliko opazovati učinek olja na meglo. Takrat je bila njegova ladja zasidrana pred Magdaleno, južnovzhodno od Buenos-Airesa, ob ustju Parone. Megla je bila gosta. Odposlal je v Magdaleno čoln s tankom olja, ki je bil privezan za čolnom in je propuščal nekoliko olja. Takoj smo videli na ladji, da se deli za čolnom megla in dela gladka vidna pot. Ali veter je zagnal meglo za čolnom in izgubil se nam je izpred oči. Moštvo je povedalo, da se je borila ves čas njih poti megla z vetrom; kadar je popustil veter, je bilo za čolnom svetlo. Iz tega je sklepal poročevalec: Ako se razlije na vodo olje v tistem vremenu, prepodi to v tolik meri meglo, da se naredi za ladjo ali okoli ladje vidna pot — seveda velja to samo, če drži postavka, da nastane megla vsled izparivanja vode. Pri hudem vetru ni upanja na uspeh, razen če bi izlili toliko olja, da bi pokrilo večji prostor in se bi tako ublažila tudi moč vetra. V zaprtih vodah, kakor n. pr. v newyorškem zalivu, bi se postavilo lahko nekaj strojev napolnjenih z oljem, ki bi izlivali olje v zaliv in bi preprečili meglo in veter. Olje, s katerim so delali poizkuse, je bilo rastlinsko.

Za odstranitev hrbtnih bolečin priporočajo mnogi zdravniki in nad stotisoč zahvalnih pisem Fellerjev bolečine lajšajoči rastlinski esenčni fluid z znamko »Elsa-Fluid«. Vtiranje in krepke masaže hrbta s tem izvrstnim vtiralnim sredstvom navadno takoj učinkujejo in zelo blagodejno vplivajo. Vsled izredne priljubljenosti tega preizkušenega bolečine lajšajočega domačega sredstva ga mnogi posnemajo. Ni pa priporočljivo delati poizkuse; najbolje je, da se držite edino pristnega »Elsa-Fluida«. Naroči se pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). 12 steklenic stane franko samo 6 kron. Je torej ne samo najzanesljivejše, temveč tudi najcenejše vtiralno sredstvo. Nobeno drugo se ne more izkazati s tolikimi zahvalnimi pismi in zdravniškimi priporočili. Kar je tolikim ljudem ugajalo, mora biti dobro in vsled tega svetujemo, da ga zaupljivo rabite. Tudi Fellerjeve nalahno odvajajoče rabarbarske kroglice z znamko »Elsa-Pillen«, 8 škatlic franko za samo 4 K 40 h, se lahko obenem naroče. So preizkušeno želoce krepčajoče odvajalno sredstvo, ki izborno in sigurno učinkuje ter na vsak način več vredno nego drastična odvajalna sredstva. Zelo priljubljene! (va)

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva

v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“,
kokarde in pentlje z napisi
za društva se izgotavljajo
v najkrajšem času
po zmernih cenah.

Katoliška
tiskarna
II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.